

Šiame numeryje:

Nauji vėjai, sena lazda.
Ankstyvo Holivudo vilionė.
Etnografas-istorikas Juozas Mickevičius.
Pokalbis su Toronto „Aitvaro“ teatro režisiere Aldona Dargyte-Byskiewicz.
Rūtos Klevos eilėraštis.
Atvirumas poetui.
Martytės Bizinkauskaitės koncertas.
A. a. dailininkas Romas Viesulas.
Amerikos lietuvių muzikos sąjungos vakaronė.
Chicagos teatruose.
Dailės konkursas Brazilijoje Lietuvos tema.
Vidos Kristolaitytės paroda Čiurlionio galerijoje.

Kertinė Parasė

Nauji vėjai, sena lazda

Perėmęs valdžią, Gorbaciovą paskelbė kovą įvairioms sovietinio gyvenimo ydoms. Sustiprino darbo drausmę, pagaliau pradėjo kovoti su girtavimu. Daug dėmesio skiria vadinamajam „viešumui“, raginama nagrinėti draudžiamas temas, rašyti ir kalbėti apie jautrius dalykus. Šioje srityje matoma pažanga. Spauda dabar pripažįsta, kad ir Sovietų Sąjungoje gali nukristi lėktuvai, paskeisti laivai, kad didėja narkomanų skaičius, o korupcija įsiaknijusi sovietinėje biurokratijoje, net aukščiausiuose sluoksniuose. Šie nauji viešumo vėjai veikia ir kultūros gyvenimą, nors rezultatai kol kas neaiškūs. Šiuo požiūriu idomus nesenas ginčas dėl savitrašio *Literatūra ir menas* redakcijos linijos, dėl jos tariamo nenoro viešumui kelti degančias dienas problemas. Ginčas ne vien savyje idomus, bet ir dėl to, kad atskleidžia trūkumus viešumo kampanijoje, kurie ilgai gali visą kampaniją nuslopinti arba net visai ją sužlugdyti.

Šių metų rugsėjo 10 d. *Literatūra ir menas* išspausdino savo korespondento Petro Keidošiaus pastabas apie *Literatūros ir meno* savitrašį. Pasak Keidošiaus, savitrašis tinkamai nereagavo į naujus reikalavimus; jame nepakankamai kritikos ir savikritikos, daugelis recenzijų per dėm panegiriskos, nepakankamai jautiama spartinimo ir persitvarkymo dvasia. Nors Stalino laikų bekonfliktškumo teorija seniai pasmerkta, pasak Keidošiaus, mes prapratoje gyventi be konflikto, tyliai ir ramiai, nieko neužkabindami, nes taip patogiau. Keidošius ragina rašytojus ir kritikus būti reiklesniais, atprasti nuo minties vangumo. Šioms mintims būtų galima pritarti, nes su kai kuriomis išimtimis Lietuvos kritikai linke daugelį silpnų darbų teigiamai vertinti, lyg jų išspausdinimas, neįmanomas be leidėjų ir cenzorių pritarimo, savaime užtikrintų jų vertę.

Rugsėjo 20 d. *Literatūra ir menas* išspausdino Keidošiaus straipsnio santrauką be komentarų. Bet kitame numeryje savitrašio redakcija skiltyje „Sėptynios dienos“ atsakė į Keidošiaus kritiką. Pripažino reikalą ryžtingai keisti kursą, bet aiškina, kad taip ir daroma. Su apgailestavimu teigiama, kad

Keidošius nepakankamai įvertino savitrašio pastangas ir „sąjunginei auditorijai buvo pateikta ne visai objektyvi informacija“. Nors redaktorius pažadėjo suaktyvinti savo darbą (tai jie darydavo ir Stalino laikais, kai nebuvo jokių kalbų apie viešumą), tačiau matyti, kad Keidošiaus pastabos juos suerzino. Todėl *Literatūra ir menas* pridūrė: „Ir tikrai ne iš idėjos ir ne dėl idėjos dažniausiai kelia balsą visokio plauko pasipriešintojai, o dėl labai apčiuopiamų dalykų – dėl padėties, dėl prestižo, dėl galimybes kirsti: mano viršus“. Šios pastabos taikomos ne tik pertvarkymo priešams, bet ir staiga išdygusiems viešumo šalininkams, kurie seniai ir su dirbtiniu entuziazmu šoka pagal partijos mušamą taką, ar jis reikalauja daugiau politinio budrumo, ar daugiau viešumo. Savo poezijoje ir publicistikoje Petras Keidošius visada buvo partiskumo šauklys. Jo poezijos rinkinius *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija* apibūdina kaip publicistinių intonacijų pilietinę lyriką. Kadangi vienas rinkinys – *Diena prasideda* – buvo išspausdintas 1952 metais, tad nesunku įsivaizduoti eilių turinį, jų besąlygišką paklusnumą tėvui ir mokytojiui Stalinui. Tad su prantama, kodėl *Literatūros ir meno* redaktorius šiaurisi prieš šitokius viešumo šalininkus... Redaktorių reakcija gali būti būdinga ne tik kitiems redaktoriams, bet ir partijos bei valdžios pareigūnams. Viešumo kampanija, kaip ir daugelis kitų sovietinių kampanijų, masina įvairius prisitaikėlius, kurie dėl karjeros ir be jokių tvirtų įsitikinimų daro tai, kas jiems padėtų išplaukti į viršų. Savaime aišku, sąžiningesni žmonės ir juos kreivai žiūrės ir instinktyviai priešinsis jų pasiūlymams net ir tais atvejais, kai jie būtų naudingi. Ir tai ilgai gali su kelti didelių problemų daugeliui Gorbaciovo kampanijų, nes doreni žmonės, eilinių karjeristų atbaidyti, į jas nesijungs.

Nelengva atsakyti senų įpročių, ypač partijos pareigūnams, įsitikinusiems savo neklaidingumu ir mėgstantiems įsakinėti. Keidošiaus straipsnis veikiausiai nebuvo parašytas be aukštesnių instancijų patarimo, o *Literatūros ir meno* redaktorius nerodė pastaboms pakankamai pagarbos,

Ankstyvo Holivudo vilionė

VYTAUTAS PLUKAS

Holivudas yra mitas ir realybė kartu. Geografiškai jis gimė pietinėje Kalifornijoje beveik prieš šimtą metų (1887 m.), kaip gyvenvietė pamaldiems žmonėms doriai ir ramiai gyventi. O 1889 metais kitoje Amerikos kontinento pusėje, prie Atlanto Thomas Alva Edison išrado „krutamuosius paveikslus“, kurie tapo Holivudo nemeze ir išaugo į industrinį kolosą. Dabar Holivudas, lyg milžiniškas oktopusas ištiesęs savo čiulptuvus apie visą globusą, per kino teatrų čiulpią šimtus milijonų dolerių filmų gamintojams.

Pranas Vališkis (Valuskis) gyvena Holivude ir praeitų metų lapkričio 23 dieną atšventė savo 90-ji gimtadienį, tebesvėdamas 60 metų nuo jo gaminto filmo „Naktis Lietuvoje“ pasirodymo. Į Holivudą jis atvyko 1919 metais, kada tylieji „krutamieji paveikslai“ buvo beveik savo kokybės zenite.

Jis gimė 1895 m. Kužių parapijoje, Šiaulių apskrityje. Po aštuonerių metų gimė „krutamieji paveikslai“ Amerikoje, o metus prieš Vališkui gimstant T. A. Edison išrado judamiesiems paveikslams rodyti „Kinetoscope“ metodą. Pritvirtinus fotografijas prie ašies, padarius nuotrauką, tarsi knygos rata įdėtą į dėžę, ašį suktant ir žiūrint per stiklus, buvo matyti judesio iliuzija.

1889 metais George Eastman pagamino foto filmą – tokį, kokį išstobulint ir šiandien naudojame. Juostos forma tas filmas buvo panaudotas pirmajam judamųjų paveikslų rodymui. 1896

neapgailestavo savo klaidų. Todėl ir *Tiesa* įsijungė į ginčą, spalio 5 d. išspausdindama nepasirašytą straipsnį – „Ar taip reikia laikraščiai reaguoti į kritiką?“. *Tiesa* rašo apie naujus vėjus bei reikalą išmokyti naujai mąstyti ir dirbti. Tačiau tonas senoviskai grasinantis. *Tiesa* teigė, kad Keidošiaus recenzija buvo „reiki, bet aiškiai geranoriška“, tačiau savitrašio redaktoriai nepripažino savo trūkumų, nes nesvarstė kaip išspręsti Keidošiaus keliamas problemas. Pastabų pabaigoje *Tiesa* dar labiau pakėlė toną: „Negi *Literatūroje* ir *meno* viskas liks, kaip anksčiau, be permainų? Argi su tokia pozicija taikstysis Lietuvos TSR kultūros ministerija ir Rašytojų sąjunga, kurių organas yra šis savitrašis?“. Taigi grasinama ne tik redaktoriams, bet ministerijai, sąjungai ir visiems, kurie neskubės, kaip anksčiau, ploti i taką ir paklusti naujai partijos linijai.

Tiesos įsikūsimas į Keidošiaus ir *Literatūros ir meno* ginčą akivaizdžiai rodo, kad, nepaisant įvairių Gorbaciovo pertvarkymų, senoji galvosena gajai. Valdžiai pakelbus kokią nors kampaniją, visi turi į ją įsijungti. Neskubantiems grasinama įvairiomis bausmėmis. Taigi reikalavimas naujas, bet jo pobūdis beatodairiškai paklusti viršūnių nurodymams tas pats. Šiandien reikalaujama viešumo, ryto, gal vėl budrumo. Kiekvieno atveju atsirasi „naujų vėjų“ šalininkų, bet vis dėlto stiprėja įtarimas, kad kuo labiau dalykai keičiasi, tuo labiau jie lieka tie patys.

K. G.

metais ekrane jau buvo rodomas trumpas filmas „The Widow Jones“, kurio vienas segmentas („The Kiss“) – bučinys, padidintas ekrane, buvo per daug realistinis ir net sukėlė balsų apie cenzūrą. Tokia realybė tačiau žiūrovams patiko. Tai turbūt buvo ir sekso filmuose pradžia. Kai traukiniai važiuodavo arba bangos lūždavo iš ekrano, žiūrovai iš pirmų eilių kino teatruose išsiganę bėgdavo laukan. Bučinys, žinoma, žiūrovų nebaidė.

Amerikietis režisierius Edwin S. Porter filmavimo technika pralenkė prancūzų dailininką, tapusį filmų režisieriumi, Georges Méliès. E. S. Porter pirmas nufilmavo pasakojimą („story“) filme „The Great Train Robbery“ (1903 m.) ir todėl jis laikomas modernaus filmo pradininku. Su juo iškilo pasakojimo filme svarba.

Tais laikais filmų aktorių reputacija nebuvo aukšta. Išnuomojant kambarius Los Angeles mieste ant durų ar languose dažnai buvo matyti užrašai: „Room for rent. No dogs or actors allowed“.

Režisierius Jesse Lasky 1913 metais (Pranas Vališkis dabar pakeliui į Ameriką) filmavimui pradėjo naudoti vieną daržinę Holivude, tuomi įvesdamas filmavimą iš dekoracijų po atviru dangumi ir vidų ir duodamas pradžią „sound stages“ statybai, kurios iki šiolie tebe naudojamės ir užimančios ištisus kvartalus.

Beje, filmų gamyba prasidėjo Kalifornijoje tik 1907 metais, nes rytinės Amerikos filmuotojams prireikė Kalifornijos saulės ir, iš dalies, jie bėgo nuo mokesčių už aparatų patentus, kuriuos ig noruodami kopijuodavo filmavimo kameras ir kitus išradimus. Patentų savininkai samdydavo „hit-men“, kurie, nučiupe tokius vagis-filmuotojus, sudaužydavo jų kameras, jeigu anie nesuspsėdavo pabėgti per sieną į Meksiką. Būdamo filmuojama atvirame ore prie specialiai padarytų dekoracijų arba gamtoje, gatvėse ar net privačiuose namuose ar kiemuose, dažnai neatsilyginant, todėl gyventojai tokių filmuotojų vizitų nelaukdavo.

Pranas Vališkis, filmo „Naktis Lietuvoje“ kūrėjas – lapkričio 23 d. jam sukanka 91-ri metai.

Su „Birth of a Nation“ (1915 metais) filmu, kuris buvo filmavimo sėdevas, iškilo režisierius D. W. Griffith. Tas filmas sukėlė audrą dėl pietinių JAV valstybių juodųjų gyvenimo realistinio pavaizdavimo ir jų traktavimo. Tai ankstyva versija nesenos televizijos serijos „North and South“. Abi panašios savo siužetu. D. W. Griffith 1907 metais pradėjo savo karjerą kaip Holivudo aktorius už penkis dolerius i dieną. Po dvejų metų jis jau režisierius su greitai kylančia reputacija, pradėjęs rodyti savo artistinį veidą filmų mene. Todėl jis yra laikomas modernios filmavimo technikos tėvu, nes įvedė daug naujovių, kaip vis kitas kameros pozicijas, filmo karpymo techniką, „close-ups“ ir kitus pagerinimus.

Kitas svarbus filmų istorijoje režisierius, Cecil B. deMille, iškilo su 1913 metų filmu „The Squaw Man“ ir ilgus metus turėjo nepaprastą įtaką, rodydamas erotikos pilnus ir imponantiškus filmus. Jo karjera

filmavime tęsėsi (tyliajame ir vėliau garsiniame filme) nuo 1913 iki 1956 metų. Jis režisavo 70 filmų, neįskaitant jo tik prižiūrėtų. Intuityviai jausdamas laiko pulsą ir žiūrovų skonį, jis sėkmingai pataikavo publikai, na ir finansuotojams, kurdamas Holivudo „žvaigždžių“ mitą ir milijonus dolerių kainuojančias produkcijas. Cecil B. deMille pargrėjo, padarydamas pirmą interviu lektuvę. Jis – pirmas režisierius, panaudojęs megafoną režisūroje, vėliau pirmas įrengęs garsiakalbius duoti nurodymus aktoriams. Jo režisuoti filmai ilgai kryo ir grakštus gyvenimo pavaizdavimą, svaigalų vartojimą, palaidesnę moralę, „žvaigždžių“ apnuoginimą, aplamai filmus, apibėžiamus posakiu: „Wine, women and wrong“.

Pranas Vališkis, devyniolikmetis, prieš pat karą, 1914 metais atvyksta į Ameriką. Jau 1907 metais pas dėdę fotografą Šiauliuose susipažinęs su foto menu, trumpam sustoja Bostone, po to Chicagoje pas tetą Viltra-

kienę, vėliau Omahoje atidaro savo foto studiją, bet karas sutrukdo verslą: sumažėjo norintųjų fotografuotis, o ir jis pats išsiunčiamas į Europą kariauti.

Grįžęs iš karo 1919 metais traukia į Holivudą ir čia atidaro savo foto studiją, svajodamas apie „krutamųjų paveikslų“ biznį. Po karo ekrane stipriai jau žibėjo „žvaigždės“, kaip Charlie Chaplin, Mary Pickford, Douglas Fairbanks ir daugelis kitų.

Režisierius Cecil B. deMille dabar gamino provokatyvias, sekso pilnas komedijas. Amerikos filmas pradeda dominuoti pasaulio ekranus. Amerikoje gimsta nauja didelė pramonė – filmų gamyba su sostine Holivude. Holivudas tapo daugeliui „big time“ žvaigždžių atlyginimai ir kino teatrų pajamos buvo milijoninės.

Vienas iš filmų milžinų ejęs stiprių savitu keliu, – Charlie Chaplin, lygiai kaip ir Mary Pickford su Douglas Fairbanks sukūrė savas filmų gamybos bendroves. Studijos sparčiai pletėsi, dekoracijos ir butforija nebebuvo kartojamos: kiekvienai produkcijai, kiekvienam naujam filmui buvo viskas specialiai sukuriamas, „laukinių Vakarų“ filmų gamybai buvo net perkamos rancos. Už filmų siužetų parašymą jų autoriams užmokėtis smarkiai padidėjo.

Adolf Zukor, William Fox, Marcus Loew, Louis B. Meyer, Samuel Goldwyn ir kiti tapo filmų magnatais aukštųjų finansų sferoje. Baigėsi režisierių įtakos ir valdymo era, finansai pradėjo dominuoti gamybą, įskaitant ir filmų turinio bei temų parinkimą. Į filmą buvo žiūrima tik iš finansinio pasisekimo taško. Pokario laikotarpiu viena studija jau išmokėdavo daugiau kaip 20 milijonų dolerių aktoriams ir apie 12 milijonų už dekoracijas, medžiagas ir kitką.

Publiką – žiūrovus veikė freudiška psichologija, ateizmas, pesimizmas ir auganti ekonominė gerovė. Prasidėjo moterų finansinė nepriklausomybė, karo pramonės pažadinta. Buvo svarbu ir seksas, nes karo metu vyrų ir moterų vieniems kitų truko. Visa tai skatino maištą prieš tradicijas ir konvencionalumą. Kilo nuotykių ieškojimas, „excitement“ troškimas, beatodairiškumas ir kova su autoritetu. Iš filmų žiūrovai mokėsi gyvenimo normų, etiketo, manierų ir elgsenos. Visa tai atsispindėjo filmuose, kur kūrė bėnės-mėnės jėgos nebebuvo pagedažamos ir filmų meninis kвалитetas nyko.

Propagandistai, kuriantys Holivudo mitą, buvo vadinami viešosios nuomonės įtakos magikais. Harry Reichenbach, vienas iš tokių, tuo laiku garsiausias Holivudo propagandistas, liepė Rudolf Valentino užsiimti barzdą. Moterys, ji adoruojančios, ir kirpėjų unijos visame krašte sukėlė tokį triukšmą ir demonstracijas, jog Valentino buvo „priverstas“ nusiskusti. Jo vardas, žinoma, smarkiai iškilo, publika nusiramino, šimtu nuosimčių pasisekė Holivudo propagandos triukas.

Po 1924 metų prasidėjo „žvaigždžių“ ir pasižymėjusių režisierių importas iš užsienio į JAV. Pavyzdžiui, Ernst Lubitsch, atvykęs iš Vokietijos, dominavo Holivudo filmų režisūroje. Tuo metu (Nukelta į 2 psl.)

Vienas ankstyvųjų filmų, gamintų Hollywood, California, buvo „The Squaw Man“ (Lasky's Productions, 1914).

Etnografas-istorikas Juozas Mickevičius (1900-1984)

JURGIS GIMBUTAS

Prieš dvejus metus Plungėje mirė mokslingasis žemaitis Juozas Mickevičius. Savo darbais užsipelnęs gilesnio dėmesio, jis yra kukliai paminėtas bostoniškėje ir vilniškėje (MLTE 2) enciklopedijose. Raudonoji Lietuviškoji tarybinė enciklopedija nebeįdėjo idealisto Juozo Mickevičiaus biografijos. Bandysime atkurti kad ir blankų to svarbaus kraštotyrininko paveikslą iš kraštotyrinės literatūros. Jei ne paties asmens, tai nors jo paliktųjų darbų.

Pradėsim nuo Juozo Mickevičiaus išspausdintų raštų ne chronologine, o tematine tvarka. Straipsniai išbarstyti moksliniuose ir populiariuose rinkiniuose. Dar būdamas Vytauto Didžiojo universiteto studentas, Juozas Mickevičius paskelbė dvi žemaitiškų papročių studijas, pats susirinkęs medžiagos kaimuose. Išsamus darbas „Žemaitiškų vestuvės“ išspausdintas *Mūsų tautosakos VII tome* (Kaunas, 1933), psl. 47-125. Ši Lietuvos tautosakos komisijos leidinį redagavo to meto Humanitarinių mokslų fakulteto dekanas prof. Vincas Krėvė-Mickevičius. Dabar tasai Juozo Mickevičiaus aprašas laikomas „klasikiniu“ greta kun. Antano Juškos XIX amžiaus vėliuoniskų ir vėlesnių Vinco Krėvės džiūkiškųjų vestuvių aprašų. Tolimesnis Juozo Mickevičiaus mokslinis darbas „Žemaitiškų krikštynos“ buvo paskelbtas *Tautosakos darbu I tome* (Kaunas, 1935), psl. 86-111. Redagavo dr. Jonas Balyš. Jau baigęs Humanitarinių mokslų fakultetą, Juozas Mickevičius paselbė dar vieną žemaitiškųjų papročių studiją „Žemaitiškų Kalėdų burtai apie išteikėjimą ir ve-

Kraštotyrininkas Juozas Mickevičius Telsių kraštotyros muziejaus penkiasdešimtmečio iškilmėse 1982 m. birželio mėn. 11 d.

Nuotrauka V. Miliaus

dima", *Gimtasai kraštas* (Šiauliai, 1941), nr. 1-2, psl. 96-112. Redagavo P. Bugailiškis. Šiam vos 7 puslapių straipsniui autorius buvo apklausinęs 83 asmenis ir jų sąrašą pridėjo prie rašinio.

Lygiagrečiai Juozas Mickevičius tyrinėjo ir kaimiškas sodybas. Du tokie straipsniai išspausdinti to paties 1936 metų *Gimtojo krašto* nr. 2-4: „Senovės žemaitiškų pirtys“, psl. 470-479, 2 paveikslai (Kretingos aps., Platelių valsč., Mačiūkių kaime — tai yra autoriaus gimtinė) ir „Ūkininko sodyba“, psl. 479-484, 5 paveikslai. Aprašė gyvenamąją trobą ir visus ūkinius trobesius. Kiek vėliau, jau po karo, buvo dar keli straipsniai apie trobesius ar ūkinių inventorių. Du buvo paskelbti Vilniuje leidžiamoje *Kraštotyros* knygoje: „Apie puodynėmis dengtų krosnių paplitimą“, 1966 m., psl. 123-124, ir „Kuliamosios mašinos Kretingos apskrityje“, 1970 m., psl. 148-155. Nors medžiaga

Mačiūkių kaime — tai yra autoriaus gimtinė) ir „Ūkininko sodyba“, psl. 479-484, 5 paveikslai. Aprašė gyvenamąją trobą ir visus ūkinius trobesius. Kiek vėliau, jau po karo, buvo dar keli straipsniai apie trobesius ar ūkinių inventorių. Du buvo paskelbti Vilniuje leidžiamoje *Kraštotyros* knygoje: „Apie puodynėmis dengtų krosnių paplitimą“, 1966 m., psl. 123-124, ir „Kuliamosios mašinos Kretingos apskrityje“, 1970 m., psl. 148-155. Nors medžiaga

rinkta daugiausia jau po karo, tačiau kalbama apie XIX a. pabaigos — XX a. pradžios daiktus ir darbus. Ūkinei gamybai ar pramonei yra skirti mažiausiai trys Juozo Mickevičiaus straipsniai, taip pat atremti i jo asmeniškus stebėjimus ir užrašus žemaitiškų ūkiuose. Jie paskelbti Šiaulių *Gimtame krašte* dar prieš karą: „Durpių gaminimas šiaurės-vakarių žemaitiškų krašte“, 1937 m. nr. 1, psl. 35-40, 2 paveikslai; „Senovės linų ūkis žemaitiškų krašte“, 1938 m. nr. 1-2, psl. 214-225, ir nr. 3-4, psl. 346-362, 3 pav. (paminėtas linų džiovinimas jaujos duoboje ir kūlimas kluone); „Senovės pieno ūkis žemaitiškų krašte“, ten pat, psl. 362-367.

Juozas Mickevičius — istorikas pasireiškė keliomis vietinėmis istorijos studijomis. Dvi jų skirtos mažiau žinomoms Lietuvos pilims: „Panemunio pilys XIV šimtmečiu“ (Kalnėnų, Sudargo, Jurbarko ir Skirsnemunės), *Gimtasai kraštas*, 1937 m., nr. 2-4, psl. 97-106; „Putvės pilis XIV amžiuje“ (Tauragės aps., Šilalės valsč., Kreivių kaime), ten pat, 1940 m., nr. 3-4, psl. 286-287. Pla-

tesnė vietinės istorijos studija, atremta i autoriaus diplominį darbą, „Plateliai ir jų apylinkės“, išspausdinta *Gimtame krašte* 1940 m., nr. 1 ir atskiru atspaudu, 32 puslapių. Tame pačiame šiauliškame žurnale randame dar du istorijai skirtus straipsnius: „1863 metų sukilimo žemaitiškose (medžiaga 1863 m. sukilimo istorijai)“, 1941 m., nr. 1-2, psl. 82-91, ir tęsinys 1943 m., nr. 31, psl. 316-331. Antrasis straipsnis yra „1831 metų sukilimo atgarsiai Platelių apylinkėje“, *Gimtasai kraštas*, 1943 m., psl. 314-316. Iš duotųjų puslapių nuorodų matyti, kad Juozas Mickevičius neišspausdavo savo studijų i daugelį puslapių, o

sugebėjo konkrečiai pasakyti, kas reikia, palyginti trumpai. Dar yra žinomi bent du jo straipsniai apie žemaitiškų liaudies skulptorius — dievdirbius bei meistrus. Abu rašiniai, deja, išspausdinti labai trumpi: „Liaudies meistras Kazys Gližeris (Kurmaičių k., vėliau Kretingoje, 1876-1947)“, *Kraštotyra*, 1967 metų knyga, psl. 124-126, 2 fot. Tasai meistras dirbo, be kitko, kryžius ir statė namus. Antrasis tos srities straipsnis yra „Liaudies menininkas Antanas Klanius-Klanavičius (Darbėnų valsč., Grūšlaukės apyl., Mažonių kaime)“, *Kraštotyra*, 1975 metų knyga, psl. 210-211, be iliustracijų. Daugiau apie religinio meno kūrėją Klanių duota *Lietuvių enciklopedijoje*, 37 t., psl. 291. Kai kurie Juozo Mickevičiaus paliktieji rankraščiai paminėti jo biografinėje, kuri seka. Pilnos bibliografijos neturime.

Juozas Mickevičius gimė 1900 m. rugpjūčio mėn. 27 d. Žemaitijos šiaurėje, Kretingos apskrityje, Platelių valsčiaus Mačiūkių kaime, dabar Skuodo rajono. *Lietuvių enciklopedijos* XVIII tome duotieji apytikriai gimimo metai buvo patikslinti 36-jame

papildymų tome. Pagal etnografa Vacį Milių (*Kultūros barai*, 1975, nr. 8), Juozo tėvas buvęs „kaimo šviesuolis, daraktorius, nagingas meistras, įvairių dokumentų žmonėms surašytojas — senatvėje įsakė žmonai, kad vaikus, norinčius mokytis, leistų i mokyklą“. Taip ir buvo: Juozas išėjo mokslus, kad ir vėluodamas dėl Pirmojo pasaulinio karo sutrukdytų. Plungės gimnazijoje, kurią baigė 1930 metais, jis buvo archeologo Petro Tarasenos paragintas patyrinėti giliają senovę. Tad dar gimnazistas Juozas Mickevičius aprašė savo gimtosios Platelių apylinkės 18 archeologinių paminklų. Studijavo Kaune ir 1936 metais baigė Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto istorijos skyrių. Jo diplominis darbas buvo skirtas Platelių apylinkių istorijai. Pasirašęs darbo Žemaitijoje, jis septynerius metus buvo istorijos mokytojas Šilalės, vėliau Laukuvos gimnazijose iki 1944 metų. Pagal Juozą Tarvydą (*Kultūros barai*, 1970, nr. 11), mokytojas Mickevičius įtraukdavo savo mokinius i kraštotyros darbą, ypač tautosakai rinkti. Jis

pats surinko medžiagos etnografini Šilalės rajono monografijai ir eksponavo tuos rankraščius 1969 metų Paminklų apsaugos ir kraštotyros draugijos parodoje. Nepaisydamas karo grėsmės, Juozas Mickevičius važinėjo dviračiu 1944 metų vasarą, tyrinėdamas alkakalnius ir piliakalnius. Prieš karą jis talkininkavo Šiaulių „Aušros“ ir Telsių „Alkos“ kraštotyros muziejams ir etnografinėms ekspedicijoms. Jau tada jis buvo pasižymėjęs kraštotyrininkas ir muziejininkas, o po karo tęsė tą darbą ilgus metus.

Nuo 1945 metų Juozas Mickevičius buvo Telsių muziejaus mokslinis bendradarbis, o nuo 1956 — toks pat Kretingos muziejuje, kur nuo 1960 metų paskirtas direktorium, atseit, muziejaus viršininku. Jis įsteigė to muziejaus skyrius Mosėdyje, Žutautuose ir Nasrėnų kaime, kur įkūrė vysk. Motiejaus Valančiaus memorialinį namą. Kretingos muziejus gavo restauruotus buv. pranciškonų vienuolio rūmus, kur ypačiai pagerbtas žymusis botanikas pranciškonas kun. Jurgis Ambrozijus Pabrėža (1771-1849). Juozas Mickevičius pasirūpino, kad būtų suinventurizuoti Kretingos ir Skuodo rajonų architektūriniai paminklai. Paliko jis ir daugiau rankraščių, pavyzdžiui, tris aplankus apie lietuvių liaudies mediciną (eksponavo 1970 metų parodoje), apie pavasarinės šventės, Kretingos miesto smulkiają pramonę. Spausdinti ir nespausdinti Juozo Mickevičiaus raštai sudarytų ne vieną solidų tomą, tinkamą dėti greta Dailinės-Glemžaitės, Katkaus, Končiaus, Šliavo ir panašios etnografinės raštijos. Etnografas istorikas Juozas Mickevičius mirė 1984 metų lapkričio mėn. 10 dieną Plungėje. Palaidotas iš Varduvos (Žemaitiškų Kalvarijos) bažnyčios.

Juozas Mickevičius Kretingos rajone 1966 metais.

Nuotrauka A. Merkevičiaus

Ankstyvo Holivudo vilionėse

(Atkelta iš 1 psl.)

buvo suorganizuota „Francis Valuskis Co.“ ir rinko pinigų bei ieškojo sužetų filmams.

Holivude klesti prostitucija („studio call-girls“), garsėja patogūs „žvaigždžių“ gamybos sofas („I will make you a star overnight“), keliamos orgijos, dalijamasi narkotikais, parūpinamos „Lolitos“ žymėms senstantiems režisieriams. Holivude laksto stiprūs ir greiti, specialiai „žvaigždėms“ pagaminti automobiliai. Prabanga Holivude ir filmuose. Visų akys krypta i Holivudą. Per daug žmonių, kartais stipnoko charakterio, per greitai pasidarę turtingi, o filmų žiūrovai buvo apstulbinti tuo, ką matė ekrane ir tuomi, kas reprezentavo Holivudą — jo gyvenimą. „Žvaigždžių“ kainos studijose (ir už jų) labai staigiai kilo, nešdamos milijonus joms ir filmų gamintojams.

Dauguma režisierių tapo tik amatininkais, o ne menininkais. Režisierius Cecil B. deMille, jausdamas sveikos viešosios nuomonės augantį antagonizmą prieš Holivudo nuodėmes, pagamino gigantišką filmą „The Ten Commandments“ (1923 m.), krypdamas i moralų turinį. Tas filmas kainavo 6 milijonus dolerių, o grąžino tik 750,000 dolerių. Su tuo filmu kyla nauja banga. Filmuose viskas išpūsta, padidinta ir sumaterialinta, pompastiška. Visi šie apsiėkimai, dominavę filmus ir jų turinys, turėjo didelės įtakos i Amerikos civilizacijos plėtotę. Filmai, pagaminti tarp 1919-27 metų, yra iškaltieji socialinio Amerikos gyvenimo dokumentai.

Prisiminkime vėl „Francis Valuskis Co.“ 1923 metais Vališkis įsijungė pavėluotai i filmų gamybos periodą, kada ne tik tylūs filmas buvo gamybos zenite, bet jau garsiniam filmui begimstant. Tais pačiais metais garsas jau eksperimentiškai buvo

prijungtas prie filmo ir po ketverių metų jau buvo girdimas kino teatru salėse.

Vališkui, pavyzdžiui, teko konkuruoti su Cecil B. deMille filmu „Ben Hur“ (1926 m.), kuris kainavo 6 milijonus dolerių, arba su Frank Capra režisuotu „The Strong Man“ (1926 m.), kuris buvo operos „La Bohème“ turinio adaptacija. Tais pačiais metais pasirodė „Linksmoji našlė“, režisuota Erich von Stroheim, kaip ir jo režisuotas imantrus filmas „Waiter from the Ritz“.

Jau 1925 metais buvo rodomas Sergei Eisenstein Maskvoje gamintas meniškai stiprus filmas „Battleship Potemkin“.

Pranui Vališkui buvo iš ko pasimokyti. Bet kai jo sapnas — filmas „Naktis Lietuvoje“ 1926 metais išsipildė, jo pastangos buvo labai pavėluotos, o filmų gamybos patirtis menka, spaudė stoka finansų ir kiti nepritekliai. Visa tai padarė Vališkio pastangas isiveržti i filmų gamybą, metaforiškai palyginus, nyktuko pastangomis susilyginti su milžiniais.

Štai kaip rašė JAV lietuvių laikraštis *Tėvynė* 1926 metais: „Lietuviai Eina i Pelniausiaią Industrijos Šaką“.

Ar jums žinoma kad krutamųjų paveikslų industrija yra pelningiausia? Ar žinote kad šimtai milijonų dolerių suplaukia i Hollywood ir Los Angeles kas metai? Ar žinote kad dalis tų pinigų teks ir Lietuviams? Ir kodėl ne, juk ir Lietuviai išmoka šimtus tūkstančių dolerių krutamiesiems paveikslams tai kodėl Lietuviai negali pasinaudoti proga ir gauti dalį tų pinigų?

Kad pasinaudojus ta proga, burelis sumanesnių lietuvių su Francis Vališkui priešakyje eina i krutamųjų paveikslų industriją. Tam tikslui Francis Valuskis suorganizavo kompaniją 1923 metais, bet dėl stokos spēkų iki šiol mažai kas buvo veikama. Dabar jau smarkiai žengiamo pirmyn. Jau turi priręgti veiklą ir už kelių dienų pradės lūsti.

Veikalas paimtas iš kontrabandos laikų, kuris bus labai žingeidus.

Kas toks Francis Valuskis?

Tai žmogus kuris mažai kalba, o daug dirba. Turi penkių metų patyrimą toj šakoj ir vis dar tyrinėja, studijuoja. Jo vieninteliu tikslu buvo pasiekti i krutamųjų paveikslų industriją, ir tam dalykui pašventė daug laiko ir pinigų. Jo tikslas dalinai jau atsiektas, pradžia jau padaryta. Lieka tik pradėti darbą ir tęsti tolyn. Nėra abejonės kad jis savo tikslą pilnai atsieks.

Tolimesnis Programas.

Valuskio programą yra duoti visa eilė veiklų iš Lietuvos istorijos bei lietuvių gyvenimo. Tuomi bus atsiekti du tikslai: išsireklamavimui Lietuva su jos žilos senovės istorija, ir duos puikų pelną tiems kurie tą darbą dirbs. Nes kas gi nežino kad krutamieji paveikslai yra geriausias budas ko nors išreklamavimui. Juk krutamieji paveikslai lanko veik visą Amerikos visuomenę. Taigi, galite lengvai suprasti kokį naudingą darbą Francis Valuskis pradėjo. Ši naudinga darbą Amerikos ir Lietuvos Lietuviai turėtų pasitikti su džiaugsmu.

Galimybė.

Kadangi Lietuvos istorija turtinga visokiais nuotikiais, tat yra daug

medgus del krutamųjų paveikslų, kurie užinteresuos milijonus žmonių, nes prasti vien tik iš Amerikos žmonių gyvenimo veiklai nusibosta, norisi pamatyti ką nors naujo. Ir tą „ką nors naujo“ pamatys Lietuvos istorijoj. Kaip matote, Francis Valuskio kompanijai dirva gana plati.

Proga.

Kiek man yra žinoma, nemažas burelis lietuvių norėtų patekti i krutamųjų paveikslus, bet neturint geros pažinties su dabartinėmis kompanijomis, kad ir geriausias gabumų turėtu, negali pasiekti. Dabar tiems lietuviams ir lietuviams kurie turi norą ir gabumus bus proga dalyvauti krutamųjų paveikslų lošime, nes reiks daug aktorių ir aktorų kuomet pradės lūsti didelius veikalus. O tokių spēkų manau rasit užtikinai plačioj lietuvių visuomenėj, nereiks svetimauciu samdyti.

Prirėngimui norinčių dalyvauti lošime yra suorganizuotas lietuvių Krutamųjų Paveikslų Artistų Klubas. Lavinasi Francis Valuskis studijoj, 4707 Fountain Ave., Hollywood, Cal. Vietą Klubas gauna veltui.

Svečias

Vališkis investavo savo pinigų ir kitą dalį surinko iš draugų bei JAV lietuvių, parduodamas akcijos (sakosi turėjus 14 ar 18 investorių). Pasikvietęs dvyliką Kalifornijoje gyvenančių lietuvių ir pavertęs juos „vaidyloimis“, pagamino patriotinį filmą „Naktis Lietuvoje“.

Turinys buvo iš rusų priešpaudos ir knygnešiu laikų Lietuvoje, kai „tenai siautė rašto ir priešpaudos naktis“ (iš to kiles pavadinimas). Našlaitė gyvena pas savo senelius Vitėnus. Jos tėvus nužudė rusų žandaras. Jis daro krata, ieškodamas slapto spaudos. Žandara patraukia merginos grožis, jis daro pinkles jai užkariauti, vestuvės dramatiškai sukludomos, nepasiseka, o mylimajam (knygnešui) ir jo mylimajai Vitėnaitėi pasiseka perbėgti per Vokietijos sieną pakeliui i Ameriką. „Happy end“.

To filmo gamybai Vališkis nuomavo egzistuojančiose studijose (Famous Players — Lasky

Corp.) vietą, dekoracijas, mokėdamas po 60 ar 100 dolerių i dieną, kažkodėl be teisės naudotis gatvėmis; nuomavo kostiumus, samdė režisierį Lawrence Underwood, kameros specialistą William Beckway, A.S.C. (už 25 dolerius i valandą). Reikėjo apmokėti ir „vaidylos“, bet kiek jis jiems mokėjęs, Vališkis dabar neprisimena.

„Naktis Lietuvoje“ buvo rodoma didesnė Amerikos lietuvių kolonijose. Bilietų kainos buvo 50 centų suaugusiems, o vaikams 25 centai. Be platesnio filmo paskleidimo Amerikos kino teatruose, kurių tada buvo daugiau kaip 20,000 tik 46 Amerikos miestuose, buvo sunku surinkti 50,000 dolerių filmo gamybos išlaidoms, jau nekalbant apie pelną investoriams, kuriems atsiliegti Vališkui užtruko kelerius metus, vėliau jam perėjus i kino filmų teatrų verslą, kuriuo jis toliau ir vertėsi. Jam paaiškėjo, kad yra lengviau filmus rodyti, negu juos gaminti. Būta planų „susukti lietuviškų kaubojų“ filmą, bet „dėl spēkų stokos“ ir kitokių priežasčių jie neišsipildė. Pokalbyje Pranas Vališkis daug dalykų neprisimena, o kai kurių gal ir nebenori prisiminti.

1927 metų spalio mėn. 6 dieną pirmą kartą buvo parodytas garsinis filmas „The Jazz Singer“ su Al Jolson ir kino žiūrovų skaičius Amerikoje pašoko nuo tyliojo filmo vidurkio — 60-ties milijonų iki 110 milijonų per metus. Tik ką gimęs garsinis filmas palaikė tylius „krutamuosius paveikslus“. Filmų žiūrovai stebėjosi: Greta Garbo prakalbėjo!

1929 metais Pranas Vališkis, savamokslis, nelankęs jokios reguliarios mokyklos, prigimtos inteligencijos žmogus, gyvenimo (ir Holivudo) apšifuotą manieru, 34 metų amžiaus, 5 pėdų ir aštuonių colių ūgio gerai atrodantis vyras, vedė Lorain Seeger, dailią tyliųjų filmų kino teatruose akompaniatorę-pianistę, dėl garsinių filmų praradusią darbą.

Vališkis nusiperka kino teatrą Santa Barbara, Kalifornijoje, ji pagerinęs ir apdąžęs, parduoda su 1500 dolerių pelnu, vėliau perka kitus kino teatrus Los Angeles mieste ir apylinkėse; veržlus ir aktyvus, suprantas „public relations“ reikšmę jau nuo atvykimo i Holivudą. Gaila, jis nepataikė i tinkamą laikotarpį ir 1926 metais tenaudojo 1904 metų filmavimo techniką, pats neturėdamas teatrinės patirties. „Vaidylos“ tariai buvo mokomi jo filmo klube.

Prieš 60 metų jis važinėjo Fordo „T“ modeliu, o šiandien Holivude sėkmingai atnaujinęs savo vairavimo leidimą(!) važinėja 1956 metų Packard limuzinu. Jis buvo Holivudo suvilnotas ir apviltas.

Jo paauskuotoje vizitinėje kortelėje, dar ir dabar naudojamoje, yra įrašyta: „There is no business like show business“. Korteles viduryje riebiomis raidėmis įrašyta „ACIREMA CORP.“. Perskaicius tą žodį iš dešinės i kairę, tai reiškia AMERICA.

Tačiau Pranas Vališkis — Francis Valuskis yra lietuviško filmo pionierius ir turi būti prisimintas, kaip ir 60 metų sukaktis nam „Nakties Lietuvoje“ paminėta.

* Pranešimas, skaitytas Penktojo mokslo ir kūrybos simpoziumo kinematografijos sekcijoje 1985 m. lapkričio mėn. 29 d. Chicagoje.

• Algimanto Kezio nuotraukų serijos „Lithuania Through the Wall — Impressions of a Ten-Day Visit to an Occupied Country“ paroda lapkričio 14 dieną buvo atidaryta Balzeko Lietuvių kultūros muziejaus meno galerijoje. Paroda tęsis iki 1987 m. sausio mėn. 3 d. Balzeko Lietuvių kultūros muziejus, įsikūręs naujose patalpose, 6500 South Pulaski Road, Chicago, Illinois 60629, atidarytas kiekvieną dieną nuo 10 v.r. iki 4 v.p. o ketvirtadieniais nuo 10 v.r. iki 8 v.v. Muziejaus meno galerijos valandos tos pačios.

Penktojo Mokslo ir kūrybos simpoziumo 1985 m. lapkričio mėn. 27-30 d. Chicagoje kinematografijos sekcijos dalyviai:

Vytautas Plukas, sekcijos pirmininkas Raimundas Lepas, Teresė Pautienė-Bogutienė, Leonas Lėtas.

„Teatras yra geriausia mokykla...“

Septintajame teatro festivalyje šių metų lapkričio mėn. 28-30 d. Chicagoje dalyvaus Toronto teatras „Aitvaras“, pastatydamas Anatolijaus Kairio komediją „Sidabrinė diena“. Ta proga kalbamės su „Aitvaro“ teatro režisiere, aktore Aldona Dargyte-Byszkiewicz.

— Toronto „Aitvaro“ teatras dalyvavo V Teatro festivalyje, tačiau 1983 metais surengtame festivalyje nepasirodė. Ką žinote apie nedalyvavimo priežastis?

— Turiu pasakyti, kad mes labai norėjome dalyvauti. Buvome paruošę Vytauto Alanto „Aukštadvarį“. Veikalas buvo pilnai paruoštas ir surežisuotas. Tik gaila, kad prieš pat festivalį atkrito du aktoriai. Dėl šios nelemtos priežasties negalėjome atvykti į Chicago. Aš dar vis galvoju, kad gal kuomet nors pavyks šį veikalą iš naujo pastatyti.

— Ką gi gero nuveikėte 1983-1986 metų laikotarpiu?

— Apgailestauju, kad tame laikotarpyje labai mažai pasiekiu. Mat netikėtai mirė mano vyras ir aš atitrkau nuo teatro veikimo. Prisidėjo ir žmonių nepareigingumas. Ne kartą mėginome pastatyti veikalą, bet artėjant premjerai ima ir pasitraukia vienas ar kitas. Todėl su Elena Kudabienė, Hamiltono „Aukuro“ teatro režisiere, pradėjome tartis dėl artimiesiems bendravimo. Tokiu būdu buvo pastatyti du veikalai. Tai yra Rūko „Vieno kiemo gyventojai“ ir Škėmos „Viena vakara“. Man tai buvo labai įdomu dirbti su kitu teatru. Manau, kad taip galvoja ir kiti „Aitvaro“ aktoriai, kuriems teko pasireikšti Elenos Kudabienės vadovaujamame teatre.

— Ar neplanuojate „Aitvaro“ ir „Aukuro“ sujungimo?

— Nemanyčiau, kad taip reikėtų padaryti. Tačiau bendradarbiavimo nemanome atsisakyti. Kaip žinote, keturi mūsų aktoriai dalyvauja ir Hamiltono „Aukuro“ teatro „Eglės, žaliųjų karalienės“ pastatyte, kuri netrukus pamatysite Chicagoje.

— Ar nebus sunku tą patį dieną dalyvauti dviejų veikalų spektakliuose?

— Aš nemanau, kad susidarys didesnių sunkumų. Mano ir kitų rolės palyginti nedidelės. Vytautui Štūkui tai gal bus sunkiau. Jis atlieka nelengvą Žilvino patarėjo rolę. Bet jis yra geras, stiprus, aktorius. Jis išlaikys.

— Teko girdėti, kad Jūs labai aktyviai reiškiate Daugiakultūrinėje teatro sąjungoje?

— Aš jau 11 metų esu sąjungos

Aldona Dargyte-Byszkiewicz, Toronto „Aitvaro“ teatro režisierė, ir Lile Nakrošienė — administratorė.

direktore ir ketverius metus einu išdinininkės pareigas. Man buvo lemta gana plačiai pasireikšti. Išvaizduojate, vaidinau Monte Carlo, Monaco valstybėje, surengtame Pasaulio mėgėjų teatrų festivalyje. Tame festivalyje atstovavome Kanadai. Buvo pastatytas ukrainiečių kilmės rašytojo Ted Galey veikalas anglų kalba „After Baba's Funeral“. Veikalo aktorių sudėtis buvo sudaryta atrankos keliu. Vaidino ukrainietis, rusas, čekas, vengr ir aš. Šis veikalas susilaukė didelio įvertinimo Kanadoje, o taip pat ir Monte Carlo surengtame festivalyje. Monaco valstybėje 1981 m. surengtame festivalyje dalyvavo mėgėjų teatrai iš įvairių pasaulio kraštų. Mes buvome labai gerai įvertinti ir

apdovanoti žymenimis. Vaidinimus stebėjo Monaco princesa Grace. Buvo labai įdomu. Dar norėčiau pasakyti, kad Elena Dauguvietytė-Kudabienė dabar vaidina Winnipeg profesionaliniame „Prairie Theatre Exchange“ to paties autoriaus Ted Galey veikalą „Primrose School District #109“. Šis veikalas, o taip pat ir Elenos Dauguvietytės-Kudabienės vaidyba buvo labai gerai įvertinta anglų, prancūzų ir ukrainiečių kalbomis leidžiamuose laikraščiuose.

— Kelis kartus Toronto „Aitvaro“ teatras dalyvavo lietuvių teatro festivaliuose?

— Du kartus. Vieną kartą Toronto ir kitą kartą Chicagoje. Dabar dalyvausime trečią kartą.

— Idomu, kokios veikimo sąlygos Toronto? Aš čia galvoju turint „Aitvaro“ teatrą.

— Pasakyčiau, kad susilaukiame nelabai didelio dėmesio. Tiesa, į spektaklius susirenka žmonių. Rėmėjų, sponsorų, deja, neturime. Reikia pasakyti, kad Kanados lietuviai daug didesnio dėmesio rodo dainų ir šokių grupėms. Nežinau, gal mes esame per daug kuklūs, gal mes nemokame paprašyti? Man atrodo, kad lietuviškas teatras turėtų susilaukti žymiai didesnio dėmesio.

— Ką galėtumėt pasakyti apie Kanados lietuvių priėmimą? Ar atsiranda jaunimo, kuris norėtų reikštis lietuvių scenoje?

— Man labai malonu pasakyti,

kad yra Kanadoje gimusių jaunuolių, kurie gerai kalba lietuviškai ir nori vaidinti. Pas mus buvo ir tokių, kurie atėjo prastai kalbėdami lietuviškai. Baigus vaidinimą jie geriau kalbėjo lietuviškai už suaugusiuosius.

— Kaip vertinate teatro festivalių rengimą?

— Mes tai labai vertiname. Nepaprastai vertiname rengiamus festivalius. Teatro festivaliai kažkaip sujungia visus, suartina ir paskatina neatsilikti, geriau atlikti roles, geriau paruošti statomus veikalus.

— Gal turėtumėt kokių pageidavimų?

— Festivalių rengėjams neturiu nei priekaištų, nei didesnių pageidavimų. Gal tik reikėtų pageidauti didesnio skaičiaus žymenų. Reikia festivaliuose pažymėti ne tik pirmaeilius aktorius, bet ir pagalbinus. Reikalingas ir jaunimo pažymėjimas. Aš manyčiau, kad jaunimas yra vertas pažymėjimo.

— Aš dar norėčiau pridurti, kad daugelis net neįsivaizduoja teatro reikšmės. Teatras yra geriausia mokykla. Jaunimas, kuris išsijungia į teatrinę veikimą, išmoka taisyklingai kalbėti, daugiau pamilsta lietuvių kalbą, pagilina Lietuvos istorijos žinias.

— Ką galėtumėt pasakyti apie Jūsų statomą komediją „Sidabrinė diena“, kurios autorius yra chigagietis Anatolijus Kairys?

— Man atrodo, kad tai labai gera komedija. Netruksta satyros. Keliami opūs šių dienų klausimai. Šią komediją du kartus vaidinome Toronte ir viena kartą Hamiltone. Visiems patiko. Manau, kad ji patiks ir Chicago lietuviams. Norėčiau paaikškinti, kad šia komedija operetės forma „Dainavos“ ansamblis pastatė Chicagoje. Pamenate?

p. ptr.

Iš siemetinės Lietuvių fotografų išeivijoje parodos — Aldonos Kaminskiens nuotrauka „Dury“, daryta Budapeste.

Rūta Kleva

Vienatvė

Kaip būtų puiku gyventi viešbutyje už durų aidi žingsniai ir nereikia bijoti kad jie sustos prie tavo durų sutrukdys rimtį ir tavo svajonę nutrauks pasakos giją juoks per garsiai ir negirdės ką tu sakai apie nuostabią prietemos valandą bundančių rytmečio paukščių orkestrą apie ten žemai gatvė einančius pasišokinėjančius vaikus apie vaikino siluetą atsivėsinant apie muziką iš praviro lango su margai gelėtomis užuolaidėlėmis apie šiltame vasaros lietuje atspindinčias gatvės šviesas

O visgi gal būtų nyku viešbutyje neprispazįstant bet laukiant žingsnių ir žinant kad niekas niekada nesustos prie tavo vien bereikšmiu numeriu pažymėtų durų kad dienos plauks kaip tie praeivių nutolantys ir nutilstantys žingsniai kad tau atsidus niekas nepakels klausiančių akių nesileiras ar nebuvo užklydę blogi sapnai kad išbudi nakties tamsoje kupina baimės ir tave išmuša šaltas prakaitas kad pametei raktą galintį atrakinti vienumos duris

Nuomonės ir pastabos

Atvirumas poetų

Eileraštį kartais sunku išaiškinti net pačiam poetui. Per mūsų poetų recitalius poetai dažnai aiškina publikai, kaip tie eileraščiai ar jų ciklai buvo parašyti, kas įkvėpė ir kaip gimė jų kūryba. Kai kurie labai smulkiai išsileidžia, kitiems tas gal sunkiau, jei turima reikalo su abstraktesnėmis poezijos idėjom. Bet poeto neužsidarymas nuo publikos yra geras dalykas, ir čia norėtusi parodyti, kaip kai kurie poetai *Beyond Baroque* žurnale spausdinosi, pridėdami savo įvairius paaiškinimus, redaktoriui to paprašius. Jų pasisakymai sutrumpinti, ir pradėsiu kai kurių iš jų supratimu, kas yra poezija, kaip ją sunku jiems patiemis išaiškinti, nors ir toks jų pasiaiškinimas jau yra geriau negu jokie. Stai keli, jų ilgų

eileraščių dėl vietos stokos nepateikiant:

„Žodžiai išmokstami kūdikystėje. Bet žodžiai ne visi tai patį visiems reikšia. Taip nėra Kiekvieno žmogaus idėjos, idealai, veiksmai ir jausmai skirtingi ir todėl žodžiai eileraštyje išsukia daug to eileraščio supratimų. Poetas rašo „savo“ žodžiais apie savo patirtį ir dėl to kyla daug galimų santykių tarp poeto-rašytojo ir poeto skaitytojo“.

Kitas aiškina taip: „Ši mano poema yra apie procesą, kaip mes iš dvasinio pasaulio ateiname į fizinį, t.y., kaip gimstame, gyvename fiziniame pasaulyje, mokomės jame ir vėl sugrįžtame į dvasinį pasaulį (mirstame) — visa tai, kad sužinotume daugiau, negu kad žinome“. (Idomu, bet keistas paaiškinimas gale.)

O trečias: „Savo kūryboj siekiu dviejų tikslų: duoti informacijos apie pasaulį ir išgauti specialų emocinį atgarsį pas skaitytoją tai informacijai“.

Panašiai sako kitas: „Norėjau privačias refleksijas apie fragmentuotą Amerikos kultūrą išversti į specialią pakvaišimo istoriją, sapnų kalbos, jausmų fiziologijos tvarkingą sistemą“.

Kiti aiškina savo eileraščius daug konkrečiau, „išduodami“ ir formos pasirinkimą:

„Šis eileraštis yra kreipimasis į pasakos princa, patariant jam išeiti iš narcizinio bokšto, į kurį jis pats pateko. Eileraščio eiles pasirinkau reguliarias, paprastas, kad primintų pasakų formas paprastumą“.

„Kitas mano eileraštis čia studijuoja, kaip moteris galvoja apie savo jaunesnę seserį ir motiną. Trumpos eilutės parodo, kokie trapūs buvo santykiai ir kokie dabar yra. Pomidorų virimas puode, pavaizduotas gale, skirtas parodyti, jog santykiai dar nepasitaisė... dar verda...“

Aiškiausias paaiškinimas skaitytojų gal būtų šitoks, kur autorius perteikia net atmosferą, bėrašant eileraštį.

„Rašiau šį eileraštį tris dienas prieš šv. Kalėdas rąstų namelyje („log cabin“). Buvo labai šalta, kūrėnau krosnį, lauke snigo. Radijus grojo kalėdines giesmes, oratorijas: jaučiausi, kaip vėjo bažnyčioje. Buvau labai vienišas“.

(...) Eileraštis yra apie asmeninį laisvę, namus, vienišumą. Įterptas Brooklyno tilto aprašymas nieko kito nereikšia, kaip Brooklyno tiltą (t.y., neturi jokios simbolinės reikšmės). Ten išmokau, kad reikia rašyti poeziją toli nuo žmonių, visiškai vienuoj“.

Iš tokių įvairių paaiškinimų matyti žmogus už eileraščio ar ilgos poemos. Paskutiniame jauciamas jo vienišumas, šaltis, švenčių nuotaika, kuriant poemą, ir toks žmogus labai priartėja ir tampa mylimas skaitytojo, nes nieko neslepia, net prašo, kad Brooklyno tilto aprašymas nebūtų palaikytas kažkokiu simboliu, kaip dažnai daroma poezijoje, arba įsivaizduojama, kad poetai visuomet taip daro. Ne, jis nenorėjęs klaidinti skaitytojo ir kritiko. Brooklyno tiltas jam buvęs tik Brooklyno tiltu — joks simbolis! (Kitam eilerašty gal bus simboliu.) Ir tik pats poetas tai gali modernioji poezijoj atskleisti, jei nori būti visiškai supratas, įvertintas, mylimas ir atvirumu pamokantis. Ko reikia atmosferai kuriant ir kas įeina į patį eileraštį.

(Dauguma šių atvirumo pa-

vydžių buvo paimta iš 1979 m. *Beyond Baroque* žurnalo, leisto Venic, California.)

Petras Melnikas

Bet kiek toli jis siekia?

Rašytojas Petras Melnikas toliau vysto teigimą (žr. „Eksperimentiniai neaiškumo toleravimai literatūroje“, *Draugas*, 1986 m. liepos mėn. 19 d. ir skaitytojų bei jo paties komentarus 1986 m. rugsėjo mėn. 20 ir spalio mėn. 11 d. numeriuose), jog reikalinga poetui neužsidaryti nuo publikos ir kad tokiame atvirumui proga sudaro vienokia ar kitokia forma poeto pateikiami paaiškinimai, kaip jis nori, kad būtų supratas jo eileraštis. Visi čia jo cituojami pavyzdžiai šį jo teiginį paremia. Paskutinis, tačiau, vėl mus grąžina prie problemos, kuri buvo išnirusi šiose diskusijose ir anksčiau. Tai klausimas, jeigu, kaip visi sutikime, eileraščio reikšmė nepareina nuo skaitytojo interpretacijos, ar tada gali paties poeto paaiškinimas ją išsemti, o dar svarbiau, jam pageidaujant, ją apriboti? Kadangi, šalia autoriaus ir skaitytojo, literatūrinio pergyvenimo sandas yra ir pati kalba bei ta kalba sukurtos literatūros sistema, kurioje visi vėlesni kūriniai neišvengiamai, pozityviai ar negatyviai, santykingai

su ankstesniaisiais, o ypač tos literatūros šedevrais. Todėl, kai Petro Melniko cituojamas poetas įsakmiai pabrėžia, kad jį jo eileraštį „įterptas Brooklyno tilto aprašymas nieko kito nereikšia, kaip Brooklyno tiltą (t.y., neturi jokios simbolinės reikšmės!)“, kažin ar jam gali pavykti įtikinti skaitytoją, jog jis iš savo sąmonės turi išjungti visas tas Brooklyno tilto asociacijas, kurias į amerikiečių poeziją įveda vienas svarbiausių mūsų šimtmečio Amerikos poetų Hart Crane (1899-1932), Brooklyno tiltą padarydamas įvaizdžiu žmogaus kūrybinės galios, įstengiančios sujungti praeitį ir dabartį, savo ilgoje poemoje „The Bridge“ (1930), integruojančioje įvairius Amerikos istorijos ir jos modernios kultūros simbolius, siekdamas atskleisti Amerikos demokratines ateities reginį.

Nepažįstant Petro Melniko minimo poeto eileraščio, neįmanoma pasakyti, kiek eileraščio vidinė sandara pagrįsta jo autoriaus teigimu, jog „Brooklyno tiltas jam buvęs tik Brooklyno tiltu — joks simbolis!“. Tačiau sunku nustelbti įtarimą, jog jau vien savo primygtinu neigimu, kad jo eileraštyje Brooklyno tiltas neša simbolinį krūvį, poetas atkreipia dėmesį į galimą jo santykį su šiuo vienu galingiausiu

Scena iš Toronto „Aitvaro“ teatro vaidinamos Anatolijaus Kairio komedijos „Sidabrinė diena“. Aldona Totoraitienė ir Vytautas Štūka.

Toronto „Aitvaro“ teatro aktoriai scenoje iš Anatolijaus Kairio komedijos „Sidabrinė diena“.

— Red.

Marytės Bizinkauskaitės koncertas

J. KREIVENAS

Lapkričio 2 dieną Chicagoje Maria Bizinkauskaitė mokyklos auditorijoje teko dalyvauti New Opera Co. koncerte. Rengėjai turėjo vilties uždirbti pinigų leisti „Dux Magnus“ plokštei. Tai, kaip ir turėjo būti, koncerte akompaniatorius buvo Darius Lapinskas.

Programos atlikėjai:

Marytė Bizinkauskaitė, kažkodėl dar vis laikoma naujai kylančia operos žvaigžde. Iš tikrųjų ji jau nuo 1980 m. dalyvavo komp. Jeronimo Kačinsko koncertuose ir stebino puikiu dainavimu. Ji jau ne kartą buvo ir Chicagoje, o ir šį kartą pasirodė po sėkmingu gastroliu Santa Fe ir Hamilton opere. Profesionalę operų dainininkę reiktų liautis pristatinti „naujai kylančia“. Girdėjome nepriekaištinga dainavimą. Svarbu, kad jos dainavime nežymu jėgos vartojimas aukštosiose gaidose, kurias ji ima lyg žaisdama, su malonumu.

Betgi Marytė, intensyviai dalyvaujama nelietuviškose programose, šį kartą pasirodė baigianti užmirti lietuviškai.

Fred Walker — tenoras iš Santa Fe operos, Marytės bendradarbis. Turi gera balso medžiagą, operiniam dainavime jau stipriai pasiklaustas, bet dar turėtų rasti kelią išeiti iš savotiško gerą dainininką gadinančio tembro.

Sopranas Marytė Bizinkauskaitė

Tinkamam ištarimui jis skiria dėmesio, ka paliudijo jo mėginimas lietuviškai padainuoti „Pasvarstyk, ante!“.

Robert Smith — baritonas iš Lyric operos — buvo įrašytas į

programą, bet nepasirodė. Buvo pranešta, kad susirgęs.

Benediktas Povilavičius — bosas iš Bostono, koncertuose Rytuose rodosi nuolat, bet Chicagoje jo dar neteko girdėti. Marytė su Fredu padainavo solo ir duetu, o

Benediktas buvo tik solistas, nors ir nelietuviškų operų arijų jis ne vengė. Kažkaip siūlosi nuomonė, kad Benediktas yra ne tiek bosas, kiek basbaritonas ar gal tikras baritonas. Jo padainuota V. Klovo „Generalia“ yra ištrauka iš didelio liaudies dainų ciklo — atskirai ši ištrauka buvo numeris iš bėdos. Su dėkingumu teko išklaušti J. Tallat-Kelpšos „Nuplasnok“. Tai sena daina, parašyta K. Balmonto žodžiams. K. Balmonto tekstas pilnas kažkokių mistiškų simbolių, dainavimui nelabai tinkamas. Gi J. Tallat-Kelpšos muzika yra graži. Benediktas padainavo visiškai kitoki, stipriai patriotini „Nuplasnok“ tekstą, su K. Balmontu nieko bendro neturinti. Buvo puiki daina.

Darius Lapinskas prie fortepijono buvo ne tiek vadovas, kiek palydovas. Žinoma, su jam įprastu tikslumu.

Nors renginys buvo „Dux Magnus“, moderniosios muzikos naujai, bet, labai gaila, nieko šiame koncerte nebuvo iš moderniosios muzikos. Vis nuolat girdimi lietuviški ir pasauliniai klasikų vardai. Dabar gi pasirodė, kad net ir Darius Lapinskas išsigando ne tik Pendereckio, bet ir savo muzikos (parodė liaudies dainą „Pasvarstyk, ante!“).

Koncertui parinkta Vėlinių diena nebuvo viliojanti. Gal todėl atsitiko ir taip, kad šio vertingo koncerto klausyti tesusirinko gal tik pusė tų, kurie turėjo susirinkti.

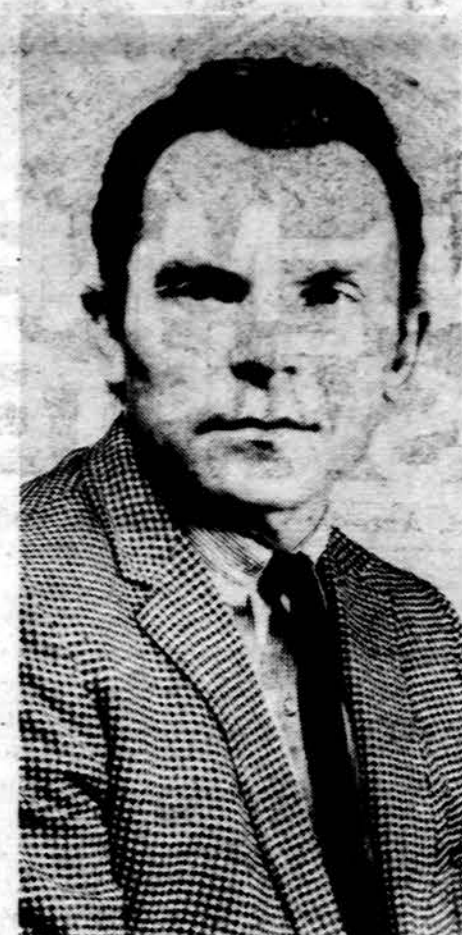
A. A. ROMAS VIESULAS

Lapkričio 7 dieną Romoje mirė dailininkas Romas Viesulas, iškilus lietuvių grafikas. Gimė 1918 m. rugsėjo mėn. 11 d. Gerdainių kaime, Lašų valsčiuje. Alukštos apskrityje, Latvijoje. Rygos lietuvių gimnaziją baigė 1939 metais, tada studijavo teisę Latvijos universitete, o 1942-1943 metais Vilniaus universitete teisės studijas. Šią mokyklą baigęs ir gavęs prancūzų valdiškąją stipendiją išvyko studijuoti meno į Paryžių. Atsikelejęs į JAV, iškilo kaip vienas žymiausių šio krašto grafikų, profesoriavo Temple universiteto, Philadelphiaje, meno mokykloje — Tyler School of Art, kur buvo grafikos skyriaus vedėjas. Buvo paskirtas Temple universiteto skyriaus Romoje rektorium 1985 metais, kur persikėlė gyventi su šeima — žmona Jūra (Gailiūte), sūnumis Romu ir Vytautu bei dukrele Auste.

Romas Viesulas pripažintas kaip vienas svarbiausių Lietuvos grafikų, tapytojų, savo kūrybos raidoje siekęs išsilaivinti iš negyvytinių tradicijų ir atrasti savitą, nepakartojamą meninę išraišką. Jo kūryba — meistriškai įveiktos technikos liudijimas. Nors jis puoselėjo avangardines pozicijas ir įkūnijo pasaulinį meno polėkį, savo darbuose liko ir giliai lietuviškas — apipavidalindamas savo iš liaudies sėmtą kūrybą, jis nepasitenkino naiviai sudėstytais tradiciniais simboliais, bet bandė atrasti ir pačią liaudiškųjų versmų esmę. Jis buvo vienas iš tų kūrėjų, „kurie įstengia išreikšti ir supranta savo laikmečio sielą, draskomą dramatiškos dialektikos tarp pirminio paprastumo ir rafinuotiausios ekstravagancijos“ (Pgl. L. E. XXXIV, pp. 32-33).

Romas Viesulas paliko gausų kūrybos kraitį: litografijų ciklą lietuvių liaudies dainų temomis „Dainos“, grafikos ciklus, iš kurių pažymėtini „Toro Desconocido“, „Hew“, „Raudos“, „R-30“, „Overpass“. 1984 metais laimėjo konkurso šv. Kazimiero jubiliejinio pašto ženklui, kurį išleido Vatikanas. Vienas vėliausių jo darbų buvo Alfonso Nykos-Niliūno Vergilijaus „Georgikų“ vertimo iliustracijos.

JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros taryba, įvertindama jo įnašą lietuvių dailės, paskyrė jam 1985 metų Dailės premiją. Dailininkas Romas Viesulas nesiribojo vien savo paties kūrybos, akademiniams bei profesionaliems interesams, bet rado laiko ir noro šviesinti savo visuomenę apie meno pasaulio rūpesčius ir klausimus. Skaitė paskaitas, rašė meno te-

Dailininkas Romas Viesulas (1918-1986)

momis mūsų spaudoj, taipgi ir *Draugo* priede: spausdino savo vykdomų studijų apie M. K. Čiurlionį duomenis („Argi Čiurlionis abstraktistas?“ 1983.I.22), keldamas reikalą permastyti Čiurlionio vietą modernaus meno raidoje; tik šiu metų vasarą aptarė Čiurlionį skirtą vaidmenį futurizmo parodoje Venecijoje (1986.VII.12), buvo apsiėmęs parašyti ir ruošė Aleksio Rannito monografijos apie Čiurlionį (Lithuanian Library Press, 1984) įvertinimą. Romo Viesulo gedi artimieji, kolegos dailininkai, bet taip pat ir visi tie lietuvių, kuriuos jis savo kūryba, savo aktyviu dalyvavimu mūsų meno veiklos pasaulyje, savo asmenybe praturtino.

NAUJI LEIDINIAI

• **ŠVIETIMO GAIRĖS** nr. 35 (1986 spalio). Lietuviškojo ugdymo žurnalas mokyklai ir šeimai. Leidžia JAV LB Švietimo taryba Chicagoje. Redaktorius ir administratorius — Juozas Placas, 3206 West 65th Place, Chicago, Illinois 60629. Prenumerata metams — 5 dol. Atskiras numeris — 1.50 dol.

Siame numeryje: vedamas „Auklėjimo pradai“, vaikų darželio ir parengiamosios mokyklos programa, JAV LB Švietimo tarybos 1986-1987 metų veiklos užsimojimai, „Naujų kelių ieškojimas tautiniame auklėjime“, „Tautinio auklėjimo ryšys su gyvenimu ir su dabarties įvykiais“, informacijos apie Švietimo tarybos leidinius ir juosteles.

AMERIKOS LIETUVIŲ MUZIKOS SĄJUNGOS VAKARONĖ

Amerikos lietuvių muzikos sąjunga pravedė Prano Žilaitio — Prano Lekutis dainų konkursą, kuris, jūrų komisijos nuomone, buvo sėkmingas. Amerikos lietuvių muzikos sąjunga š.m. lapkričio mėn. 28 d. Chicagoje, Jaunimo centre, rengia šio konkurso užbaigimą — vakaronę. Manigirdas Motekaitis ir Faustas Strolia organizuoja vakaronės meninę programą.

Solistės A. Pankienė, L. Naktutytė ir D. Polikaitytė padainuos premijuotas dainas. Ta proga numatytas J. Gruodžio, K. V. Banaicio ir J. Stroliaus kūrinių smuikui su fortepijono atlikimas; gros Herkulis Strolia.

I šią vakaronę kviečiamas Pranas Lekutis ir premijuotų dainų kompozitoriai: Petras Šalčius, Vytautas Rastonis ir Ona Metrikienė. Tikimasi, kad jiems ar jų igaliotiniams dalyvaujant bus pravesas ir premijų įteikimas.

Vakaronės pradžia 7:30 val. vak. Visuomenėje joje dalyvauti kviečia Amerikos lietuvių muzikos sąjunga, kurios valdyba sudaro: dr. Leonardas Šimutis, Antanas Giedraitis, Rasa Soliūnaitė-Poskočimienė, Stasys Sližys ir Faustas Strolia.

VIDOS KRIŠTOLAITYTĖS MENO DARBŲ PARODA

Nuo lapkričio 21 iki 30 d. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje vyks dailininkės Vidos Krištolaitytės tapybos darbų paroda. Vida — visada latviška viešnia Chicago miesto mylėtojų tarpe. Savo pradiniuose darbuose pasižymėjusi drąsiu stiliumi, jos pačios žodžiais tariant, ji dabar grįžta „prie pradžios, prie pagrindų, prie žemės, prie vandens“.

Vida Krištolaitytė

Vida Krištolaitytė studijavo meną University of Illinois ir Chicago Art Institute. Magistro laipsnį išgijo tapyboje ir grafikoje Pratt Institute, New York. Meno dalykus yra dėstiusi gimnazijose ir Pratt Institute. Dabar turi savo meno studiją New Yorke.

Jos paroda bus atidaryta Čiurlionio galerijoje penktadienį, lapkričio 21 d. 7 v.v.

R. L.

Pastabos

Šių metų spalio 25 d. *Draugo* priede buvo išspausdintas Almos Jakimavičutės straipsnis apie Santaros-Sviesos suvažiavimą. Noriu atitaisyti vieną netikslumą, kuris pasitaikė mano skaitytos paskaitos apžvalgoje. Štai ką korespondentė rašė: „Politinėje veikloje Viktoras Nakas pastebi gynybinę išeivijos poziciją, planavimo stoką. Jeigu bus laimėta prieš OSI, tai bus tik „sugrįžta į ankstesnę padėtį geriausia atveju, o būsimame sueikvoje didesnę dalį mūsų resursų“.

Aptardamas lietuvių veiklą prieš OSI, žodžio „sueikvosim“ nevartoja. Alma Jakimavičutė turbūt turėjo omeny šią mano paskaitos ištrauką: „Geriausiu atveju sugrąžinsim padėtį ir status quo ante, kuri egzistavo prieš OSI įkūrimą. Tuo tarpu būsim sunaudoję didelę dalį mūsų ribotų resursų“.

Viktoras Nakas

Chicagos teatruose

Baleta, dainų, imitacijų pynė

Martiniuk — Drury Lane teatras (95 gatvė prie Western) suorganizavo spalvingą baleta, dainų, imitacijų programą, pasižymintį dideliu gyvumu, įvairumu, grakštumu. Pavadinata „Masquerade à la Cage“. Megstantiems šios rūšies mozaika, nebereikia važiuoti į Paryžių ar Las Vegas. Su anomis programomis gali konkuruoti dabartinis Drury Lane South spektaklis. I sceną įsiekia daugiau kaip dešimt įvairiausių spalvingais, kad ir kai kurių aptrupintais, kostiumais šokėjų. Meniški plastiniai judesiai vyksta skambant muzikos melodijoms ir dainų garsams. Gausiai panaudojami šviesų efektai. Scenos parenkamos iš muzikinių pastatymų, filmų ir panašiai. Gabiai imituojama Marilyn Monroe, Marlene Dietrich, Bette Davis, Ann Miller, Lena Horne, Kate Smith, Shirley MacLane. Skamba jų dainuotos melodijos. Žiūrovai seka su dideliu dėmesiu ir ploja triukšmingai. Nuobodžiauti nėra kada.

Šio muziklo programai baigiantis, ketvertas pagrindinių balerinų susėda scenos kampe prieš „veidrodžius“ (rėmai be stiklo), nuplėšia prilipintus antakius, blakstienas, nuplauna pudrą ir tada pamatai, kad tos grakščiosios balerinos yra vyrai, puikiai atlikę moterų šokėjų vaidmenį, o kad iš balso nepažinti, jie tik taktan tylomis dainavo, o publikai tuo metu buvo garšiai leidžiamas atitinkamų moterų įrekoruotos dainos. Publiką nustebina

ta dar viena staigmena. Iš besiskirstančios publikos galima girdėti daug pasitenkinimo balsų. Ši programa bus teikiama iki Naujų metų išvakarių.

Turkų kalėjime ir letarge

Po Goodman ir Chicagos universiteto Court teatro Victory Gardens teatras (2257 North Lincoln Avenue) yra vienas iš stipriausių Chicagoje. Čia nemažai nuopelnas gabaus režisieriaus Dennis Zacek, kuris dirba su šiuo teatru visą dešimtmetį, o iš viso yra režisavęs daugiau kaip šimtą dramų, operų, baletų bei dėsčių dramų mokykloje.

Victory Gardens stengiasi visu pirma į sceną išvesti Chicagos autorių kūrinius ir čekagiečius aktorius. Ši sezona pradėjo Harold Pinter teatru, bet ir radijui bei televizijai. Jo kūriniai buvo vaidinti Londone ir New Yorke. Victory Gardens pasiskyrė iš jo draminių rinkinio *Other Places* du vienaveiksnius kūrinius, vis iš kitų kraštų gyvenimo: „One for the Road“ — iš Turkijos, o „A Kind of Alaska“ — iš Aliaskos. Pirmam ideją autorius gavo 1985 m. nulykęs į Tarptautinio PEN klubo suvažiavimą Turkijoje, kur susitiko rašytojus, akademikus, nemažai kentėjusius autoritarinio, karinio režimo kalėjimuose. Scenoje ir matomi kaliniai — tėvas, motina ir jaunas sūnus, žiauriai iškankinti, grubaus viršininko apklausinėjami su pasityčiojimais, su Alacho garbinimu, bet ir su bjauriai purvinu vulgarizmu.

Antroje dramoje vaizduojama miego liga, encefalito letargų susirgusi, be samonės išgulėjusi mergaitė, atsigavusi tik po 30 metų ir susitinkanti su nauja realybe. Net vyresnioji sesuo dabar jai atrodo esanti teta...

Aktoriai tvirti scenoje. Daugelis jų turėjo ryšius su filmais, televizija, kaip Pat Bowie, Ramiro Carrillo, Durward McDonald.

Pažymėtina, kad Victory Gardens teatras, besidomėdamas Europos scenos kūryba, net organizuoja ekskursijas į Londono teatrus.

J. Pr.

„Premio Lituania 86“

Dailės konkursas Brazilijoje Lietuvos tema

Sao Paulo Kultūros centras „Centro Cultural Francisco Matarazzo Sobrinho“ ir Lietuvos krikšto jubilėjaus komitetas Brazilijoje skelbia dailės konkursą „Lituania 86“ iš pašybos, tapybos, skulptūros ir graviūros sričių, atskleidžiant kokį nors lietuvišką atspalvį, ypač atsivėlusį ir Lietuvos krikščionybės jubiliejui. Konkurso tikslas — skatinti meninę kūrybą ir skelbti bei pažymėti Lietuvos krikšto jubiliejų tarp kitataučių. Konkurso rengėjai geriausiai kūriniui skiria 2,000 krudžių premiją.

Menininkas gali įsirašyti į konkursą (vienojo ar keliųose srityse) iki 1986 m. gruodžio mėn. 31 d., prisiusdamas savo kūrinių kopijas su „curriculum vitae“ šiuo adresu: Centro Cultural Francisco Matarazzo Sobrinho, Rua General Jardim, 595 - Vila Buarque, 01223 Sao Paulo, SP, Brasil. Kultūros centras neisiima atsakomybės už bet kokį kūrinių sužalojimą siuntimo metu.

Norintieji platesnių žinių apie Lietuvą, lietuvių papročius, tradicijas, istorinius asmenis ir, apskritai, apie bet kokius lietuviškus aspektus, gali kreiptis į Lietuvos krikšto jubilėjaus komitetą, Rua Juatindiba, 28 - Parque da Mooca, 03124 Sao Paulo, SP, Brasil.

Jury komisija sudarys du atstovai iš Kultūros centro, du iš Jubilėjaus komiteto ir vienas iš Sao Paulo Meno kritikų sąjungos.

Premija „Lituania 86“ bus įteikta viešose išskilmėse, greičiausiai 1987 m. Imigrantų kultūrinės parodos proga Sao Paulo miesto parodų rūmuose.

Konkursą laimėjęs meno kūriny taps Lietuvos krikšto jubilėjaus komiteto Brazilijoje nuosavybe. Visi kiti atsiųsti kūriniai galės būti atsiimti per 90 dienų. Praėjus šiam ter-

minui, konkurso rengėjai nusprendė paskirti.

Konkurso taisyklės galioja nuo jo paskelbimo datos — 1986 m. liepos mėn. 1 d.

Konkursą globoja Sao Paulo valstijos gubernatorius ir valstijos Kultūros sekretorijatas.

Konkursas yra atviras visiems — lietuviams ir kitataučiams. Jame gali dalyvauti ir lietuvių dailininkai iš kitų pasaulio kraštų.

Kun. Pranas Gavėnas, S.D.B. Vykdomojo komiteto pirmininkas

— Kaip rašo iš Brazilijos dr. Henrique Alves į JAV rašytojui Povilui Gaučiui, Brazilijos literatūros ir lietuvių kalbą vertėjui bei buvusiam Lietuvos konsulai Brazilijoje, šis konkursas ryšium su Lietuvos krikščionybės jubiliejumi duos progą Brazilijos spaudoje, radijuje ir televizijoje išskirti Lietuvos reikalus. Būtų gerai, jei šiame konkurse dalyvautų ir mūsų dailininkai, o taipgi jei kai kurios mūsų kultūrinės institucijos įstengtų tam konkursui paskirti bent kiek lėšų, nes numatyta premija, dėl Brazilijos sunkios ekonominės būklės, tuo tarpu yra gan maža. Dr. Henrique Alves reikšia viltį, jog JAV lietuvių atkreips dėmesį į šį konkursą.

Nicolas (Gerry Becker) tardo Victor (Ramiro Carrillo) del neįsiskinto nusikaltimo Harold Pinter dramoje „One for the Road“, kuri buvo pastatyta Victory Gardens teatro Chicagoje.

Nuotrauka Jennifer Girard

Latvių dailininkų parodoje Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, dalyvaujanti dailininkė Lelde Alida prie savo aliejinės tapybos darbo „Citiscapo no. 2“. Paroda

„Latvių meno nauji horizontai“ surengė Lietuvių dailės muziejus. Ją dar galima pamatyti šiandien ir rytoj, lapkričio 15 ir 16 d.